

30/1 -22, Solbackakyrkan

Fjärde söndagen efter trettondagen, ”Jesus är vårt hopp”

¹Sedan inföll en av judarnas högtider, och Jesus gick upp till Jerusalem. ²Vid färdammen i Jerusalem finns ett bad med det hebreiska namnet Betesda. Det har fem pelargångar, ³och i dem låg en mängd sjuka, blinda, lama och lytta. ⁵Där fanns en man som hade varit sjuk i trettioåttio år. ⁶Då Jesus såg honom ligga där och fick veta att han varit sjuk länge frågade han honom: »Vill du bli frisk?» ⁷Den sjuke svarade: »Herre, jag har ingen som kan hjälpa mig ner i bassängen när vattnet börjar svalla. Medan jag försöker ta mig dit hinner någon annan ner före mig.« ⁸Jesus sade till honom: »Stig upp, ta din bädd och gå.« ⁹Genast blev mannen frisk och tog sin bädd och gick.

(Joh 5:1-9)

En märklig berättelse från en speciell plats.

Det finns ett antal detaljer i den här texten som jag tycker är värda att nämna. Det första har att göra med det bad som nämns i texten och som har namnet ”Betesda”. Berättelsen (och platsen) nämns bara i Johannes evangelium och eftersom ingen, fram till relativt nyligen, visste exakt var den låg, så har det lett till att trovärdigheten i Johannes skildring genom åren har ifrågasatts. Men så någon gång på 60-talet hittade man i utgrävningar en anläggning på den plats och med den utformning som finns beskriven hos Johannes. Det är en bassäng med fyra pelarrader runt om, och en pelarrad rakt igenom som delade bassängen i två. Den här platsen går att besöka idag och det är också den plats som ni ser på bilden ovan.

Utifrån de fynd man gjort är det också rimligt att tro att den här platsen haft precis den funktion som beskrivs i bibeltexten. Också med arkeologiska ögon verkar det alltså ha varit en plats som sågs som en helande källa. Även själva namnet antyder något sådant. Ordet kommer förmodligen från hebreiskans/aramaiskans ”beth hesda” som betyder ”nådens hus”. Ett ganska fint namn på en plats med den historien.

Det finns också en annan intressant detalj i texten som ytterligare beskriver hur man såg på den här platsen, en detalj som dock är lite svår att upptäcka. Men om man läser texten i sin bibel (alternativt i textutdraget ovan), så ser den skarpögde något konstigt ungefär halvvägs genom dagens text. Det är nämligen så att i just detta kapitel hoppar berättelsen från från vers 3 till 5. Det finns ingen vers 4.

Det här beror inte på att Svenska Bibelssällskapet är dåliga på att räkna. Istället har det att göra med att den moderna bibelforskningen upptäckt att just den versen inte finns med i de äldsta manuskripten och följaktligen är ett senare tillägg. Därför har den tagits bort i nyare översättningar, som Folkbibeln och Bibel 2000. Däremot fanns den alltså i den Bibel som användes när indelningen i verser gjordes på 1500-talet, och ända fram till åtminstone 1917 års översättning.

Även om den inte är ursprunglig så innehåller den ändå ett förtydligande som kan vara intressant för oss som läser om Betesdabadet idag. Jag skulle också gissa att det var därför den lades till en gång, för läsare längre bort från det sammanhang Johannes kände så väl till. Den utvidgade läsningen lyder (enligt Bibel 2000):

Det har fem pelargångar, och i dem låg en mängd sjuka, blinda, lama och lytta som väntade på att vattnet skulle komma i rörelse. Ty en ängel från Herren steg då och då ner i bassängen och rörde upp vattnet, och den förste som steg i vattnet sedan det hade rörts upp blev frisk, vilken sjukdom han än hade.

Det här låter ju både lite fantastiskt och märkligt kan man tycka, med ängeln som stiger ned och ”rör upp vattnet”, men oavsett vad man tänker om det så är det tydligt att det svarar väl mot den förståelse som mannen i berättelsen hade. Det var därför han låg där – han väntade på att vattnet skulle komma i rörelse – och det var därför han lite förtvivlat svarar Jesus: *”Herre, jag har ingen som kan hjälpa mig ner i bassängen när vattnet börjar svalla. Medan jag försöker ta mig dit hinner någon annan ner före mig.”*

Det var alltså därför mannen var där. Han hade en kronisk sjukdom och ville hinna först ner i vattnet. Det var hans hopp. Och man kan kanske gissa att det var något av ett sista halmstrå för mannen. Det står att han varit sjuk i 38 år. Det står inte på vilket sätt, men av vad man kan förstå så är det i alla fall något som gör honom ordentligt rörelsehindrad. Han är inte snabb, i alla fall.

Nu ligger han där och förmodligen är det hans sista hopp. Inte heller nu har han dock någon möjlighet att klara sig. När han säger det där om att andra hinner ner före honom när vattnet börjar svalla, så får man känslan att det förmodligen inte hänt bara en gång. Man kan tänka sig hopplösheten.

När Jesus så kommer gående och ser mannen ligga där och får höra att han varit sjuk i 38 år (eller, som det står i några andra översättningar "*då han visste att han länge varit sjuk*"), så står det att han frågar mannen: "*vill du bli frisk?*" Och när mannen som svar beskriver sin situation – han har ingen som hjälper honom – så säger Jesus helt enkelt åt mannen: "*Stig upp, tag din bädd, och gå*". Och mannen gör det.

Läser man sedan vidare så framstår det hela som ganska dråpligt, på flera sätt. För det första står det att några personer – i Johannes berättelse kallas de bara för "judarna" – ser att han kommer och bär på sin säng. Det råkar vara sabbat den dagen och därför säger de åt honom: "*Det är sabbat. Du får inte bära på din bädd*". När mannen så helt sanningsenligt svarar att den som helade honom sa åt honom att ta sin bädd och gå, så frågar de, inte vem det var som helade honom, utan "*vem var det som sade åt dig att ta den och gå?*"

Det är en liten notis, men den är lustig, och den kastar ett mildt löjes skimmer över kritikerna. 38 års sjukdom och nu frisk. Det märkte de inte. Men "*vem var det som sade åt dig att ta den och gå?*"

Det andra lustiga med det hela är att det står att mannen inte kunde svara. "*Han som hade botats visste inte vem det var, för Jesus hade dragit sig undan eftersom det var mycket folk på platsen*". Mannen som helats hade helt enkelt ingen aning. Han visste inte vem som hade helat honom. Att berättelsen utspelar sig i början av Jesu offentliga verksamhet kan kanske förklara en del, men jag tycker ändå att det ryms en del intressant i upplysningen att den helade mannen faktiskt inte visste vem Jesus var.

För det första kan man ju tycka att det verkar lite otacksamt. Vem skulle missa en sån detalj? Men jag kan också tänka mig att det kanske helt enkelt blev lite mycket för mannen i den där stunden. Vi vet inte, men kanske blev han helt enkelt så chockad över det som hände att han bara gjorde som Jesus sa. Han tog sin säng och gick.

För det andra tycker jag det är intressant att tänka på hur det faktiskt är Jesus som tar initiativet till helandet. Det är *Jesus* som går till dammen. Det är *Jesus* som ser ett behov. Det är *Jesus* som frågar mannen om han vill bli helad. Nu kan man givetvis tänka den här mannen säkert hade ropat en del böner genom åren, till den Gud han kände. Men jag tycker ändå att berättelsen kan få påminna om hur Jesus har ett egenintresse av att hjälpa. Han vill! Jesus helar inte människor för att de har tjatat sig till det. Han vill hela. Gud vill. Han älskar oss och han tar initiativ.

Under som väcker frågor

Det här är ju givetvis en fantastisk text, om en man som uttömt alla möjligheter, som har varit sjuk i 38 år och som Jesus förbarmar sig över. En fantastisk berättelse! Samtidigt är det för mig också en berättelse som väcker frågor. Och egentligen kanske frågorna kan sammanfattas i en enda: ”men jag då?” Hur fin berättelsen än är så finns den där lilla frågan ändå där. ”Vi andra då, vi som *inte* upplevt de där helandena?” Alla andra människor som vi känner eller känner till och som får bära sina sjukdomar hela livet?

Visst, nog hade mannen säkert lidit sin beskärda del, visst unnar man honom helandet, men frågan finns ändå där. Och egentligen ställer ju alla såna här helandeberättelser den frågan. ”Men jag då?”

För min del råkar det vara så att jag började skriva den här predikan samma vecka som jag hade en tid bokad på reumatologiska avdelningen. Jag har ett finger som jag inte får ordning på och som jag har varit till läkare för några gånger och där läkaren nu har remitterat mig till reumatologen. Misstanken är att det kan ha att göra med den psoriasis jag haft sen jag var i gissningsvis 8-9 årsåldern.

Psoriasis är ingen livshotande sjukdom, men den är besvärande (och inte så snygg). Den kan också sätta sig på leder och bli riktigt besvärlig om man har otur. Och den är kronisk. Man blir inte frisk. Räknar jag efter så får jag det inte till att jag haft den i 38 år än, som mannen i berättelsen, men det närmar sig. Och även om jag tyckt mig vara ganska lindrigt drabbad jämfört med andra, så nog har jag ropat om det där genom åren. Framförallt när jag upplevt hur det gradvis blivit sämre och besvärligare.

Nu ska jag först säga att undersökningen visserligen visade att problemen verkar ha mer att göra med mitt yrkesutövande än med den där psoriasis. Men hur det än är så var det ett sammanträffande som väckte mina frågor. Att jag just denna vecka skulle predika om den där mannen vid Betesda, han som inte ens visste vem det var som tilltalade honom, men som blev helad. Det blev lite svårt för mig att väja för de där frågorna. Hur är det med oss som inte blir helade?

Och jag gissar att jag inte är ensam om att undra ibland. Kanske har du också, precis som jag eller mannen, något du gärna skulle få slippa? Säkert undrar också du vad det är som gör att somliga blir helade men inte andra?

Läser man bara i bibeltexten så kan man ju också fundera på de andra som sökt sig till den där dammen den dagen. Vad hände med dem? Var mannen i vår berättelse den enda som blev helad?

En underberättelse med en poäng

Jag ska lämna den frågan en liten stund och istället säga något om berättelsen som jag tycker är meningsfullt på flera sätt. Det finns nämligen något med sättet Johannes berättar sin berättelse på som jag tycker är värt att nämna.

Johannes är nämligen lite egen på så vis att han har ett speciellt sätt att beskriva Jesu under. Han skiljer sig ganska påtagligt från de andra evangelisterna och det är tydligt att underberättelserna har en annan funktion i berättelsen hos honom.

När till exempel Markus beskriver Jesu under så är det i en helt annan skala. Där kan det till exempel stå: *”Och i alla byar och städer och gårdar som han kom till lade man de sjuka på de öppna platserna och bad honom att de åtminstone skulle få röra vid tofsen på hans mantel. Och alla som rörde vid honom blev botade.”* (mark 6:56) Markus går sällan in i detalj på undren; hos honom verkar det istället vara mängden under som är fokus i berättelsen.

Johannes å andra sidan berättar bara om sju under. Och det finns alldeles säkert en poäng i att det är just sju, med den symbolik som finns i talet 7.

- Det är vinundret i Kana. (Joh 2)
- Det är ett ”distanshelande” där Jesus helar en ämbetsmans son genom att säga: *”gå hem, din son lever”*. (Kanske kan det vara trösterikt så här i Coronatider att påminna sig om att distans inte är något hinder för Gud...) (Joh 4)
- Det är dagens berättelse om den sjuke mannen vid Betesda. (Joh 5)
- Det är brödundret vid Tiberiassjön där Jesus ger mat åt 5000 män, kvinnor och barn oräknat. (Joh 6)
- Det är berättelsen om när Jesus går på vattnet på väg hem från brödundret. (Joh 6)
- Det är helandet av en blindfödd man vid Siloadammen. (Joh 9)
- ... och slutligen uppväckandet av Lasaros. (Joh 11)

Förutom att det är mycket färre under hos Johannes, så kallas de heller inte för under, utan för ”tecken”. Det viktiga är inte undren i sig, utan framförallt vad de säger om Jesus. För Johannes är de tecken på *vem Jesus är*. Tecken som väcker tro på honom; åtminstone så är det det djupa syftet med dem. För det berättas också om hur människor trots tecknen *inte kommer till tro*, till exempel de här människorna som kritiserade den helade mannen för att han bar på sin säng, de som av någon anledning helt verkade se förbi det storslagna som hade hänt.

Därför ska man heller inte automatiskt tänka att den här mannen var ensam om att bli helad den här dagen. Det skulle ju också kännas ganska orättvist. Berättelsen är

en av sju som Johannes valt, för att han vill säga något med just den. Mannen i dagens text var gissningsvis inte ensam om att gå hem helad den dagen, men Johannes ville säga något med hans berättelse.

För min del kan jag tänka mig att det här valet, av en man som varit sjuk i 38 år, kan haft att göra med att Johannes vill belysa det orimliga i "judarnas" förhållningssätt. Detta med att kritikerna kan anmärka på att mannen bär på sin säng på sabbaten, men helt gå förbi det faktum att han blivit helad efter ett 38 år långt lidande. Och det riktigt fascinerande med berättelsen är egentligen det som kommer efter, när Jesus går till rätta med den helade mannens kritiker. Det är en otroligt skarp och fascinerande tillrättavisning där Jesus bl a tycks mena att deras agerande inte har något med gudskärlek att göra, utan snarare handlar om egenkärlek, om att framstå som goda i andras ögon. Hur den där bibelläsningen som de ägnat sig åt inte fört dem närmare Gud utan tvärtom längre från honom.

"Hur ska ni kunna tro, ni som vill bli ärade av varandra och inte söker äran hos den ende Guden? Tro inte att jag skall anklaga er hos Fadern; den som anklagar er är Mose, han som ni har satt ert hopp till. Om ni trodde på Mose, skulle ni tro på mig, ty det var om mig han skrev. Men om ni inte tror på vad han har skrivit, hur skall ni då kunna tro på vad jag har sagt?"

Det är en skarp tillrättavisning och jag kan tycka att den rymmer frågor som är värda att bära med sig från den här texten. Finns det något som vi blir "blinda" för i vår ambition att "vara fromma"? Hur mycket av vår fromhet handlar mer om att "bli ärade av varandra" än att bli ärad av Gud? När blir vår fromhet sådan att den skadar människor snarare än hjälper dem?

Tecken på vem Gud är!

När jag tänker på det där med Johannes berättarstil och de frågor som man lätt kan ställa sig inför underberättelser av det här slaget, så går min tanke till en kompis som blev helad från sin psoriasis.

Det var på ett sånt där helandemöte. Kanske kan man kalla det för ett "Beth Hesda", ett "nådens hus". Jag var där. Jag hörde den där predikanten som fick ett tilltal som jag förstod handlade om henne. Jag såg hur hon gick fram till förbön. Jag vet att hon blev helad den där stunden. Hon har berättat senare hur hennes psoriasis försvann där och då.

Hon hade inte haft sin så länge. Det vet jag. Jag tror inte ens ett år. Men hon led av den. Så var det. Och visst är det fantastiskt, det som skedde! Och lite bittert, har jag nog tänkt någon gång. Jag var ju också där. Fast fantastiskt. Hon blev faktiskt helad. Från en kronisk sjukdom.

Och jag tänker att hur det än är, så finns det något jag bär med mig från det minnet, något som liknar det där som Johannes vill påminna om i sin berättelse. För det är ett minne som säger mig något om vem Jesus är. Mitt i de frågor jag bär med mig från den, så är det ändå ett minne som för mig är ett *tecken*. Ett tecken på vem Jesus är. Hur han faktiskt är Gud själv. Någon som har all makt. Som vill möta oss. Som är värd vår tillit. Vår tro.

Är det något jag vill bära med mig från dagens text så är det nog också just den där påminnelsen. Det där som Johannes djupast sett vill förmedla med sin berättelse. Övertygelsen om hur Jesus från Nasaret är Gud själv, den som har makt över liv och död. Han som har skapat världen, som ensam var den som hade rätten att med sin död och uppståndelse försona världen med sig själv. Han som valde att göra det, av kärlek till oss. Han som är kärleken själv.

Jag har inte svaret på varför Gud ingriper ibland. Varför Jesus helar somliga men inte alla. Men jag vill hålla fast vid vem han är. Och jag vet att han är värd min tillit. Kanske blir jag helad en dag. Blir jag det inte i det här livet så får jag fästa blicken på Jesus och påminna mig om hur han är den som för 2000 år sedan faktiskt kunde lova en dag då vi får se en ny himmel och en ny jord. En dag då vi får nya kroppar, då din och min kropp slutligen skall fungera som den ska. Som det var tänkt. Då var och en som tror på honom kommer att bli slutgiltigt och fullständigt helad. Den dag då han skall *"torka alla tårar..."*

Amen.